

עדיין בתודעת ההרתעה? במקום הכרעה

01.08.2024 | חנן שי | written by ד"ר אל"מ במיל

חיסולם של איסמעיל הנייה ופואד שוכר מעיד על יכולת מעולה בתחומי המודיעין והאש של ישראל, על מוכנות וכוונות מבצעית גבוהות מאוד, על אמון גבוה של הדרג המדיני בדרג הצבאי ועל נכונותו של הדרג המדיני להסתכן בהפעלת מבצעים שעלולים להסתיים בכישלון צורב.

אלא שבניגוד למבצעי הכרעה, לא ברור אם בחיסול הבכירים תתממש תכלית הפעלתם, שהיא הרתעת האויב מהמשך הלחימה וסיומה ככל האפשר בתנאים של ישראל.

חיסולם של איסמעיל הנייה ופואד שוכר מעיד על יכולת מעולה בתחומי המודיעין והאש של ישראל, על מוכנות וכוונות מבצעית גבוהות מאוד, על אמון גבוה של הדרג המדיני בדרג הצבאי ועל נכונותו של הדרג המדיני להסתכן בהפעלת מבצעים שעלולים להסתיים בכישלון צורב.

אלא שבניגוד למבצעי הכרעה, לא ברור אם בחיסול הבכירים תתממש תכלית הפעלתם, שהיא הרתעת האויב מהמשך הלחימה וסיומה ככל האפשר בתנאים של ישראל.

אם האויב יורתע, ישאלו מדוע החיסולים לא בוצעו בבוקר 8 באוקטובר; אם תגובתו תהיה הגברת ההתשה ופגיעה בנכסים אסטרטגיים חיוניים לקיומה של ישראל, יישאלו שתי שאלות: האם הנזק היה שווה את הסיפוק מחיסולם של המנהיגים המתועבים, ומדוע האיומים לא הוסרו לפני שנהפכו למפלצתיים.

התשובה לשאלה השנייה ברורה: הם לא הוסרו משום שישראל איבדה בעשורים האחרונים את יכולתה הצבאית לממש את מדיניות הביטחון ההגנתית-התקפית שלה, שעיקרה הוא הסרת איומים עליה בעודם באיבם "מחוץ לגדר" ולא להתמודד עימם "בתוך הגדר".

כנגזר ממדיניות הביטחון הזו נבנה צה"ל כצבא הכרעה מהירה וזולה ככל האפשר, שנועד לנצח בשלושה סוגי מתקפות אופרטיביות אפשריות: 1. מתקפת מנע מקדימה, יזומה על ידי ישראל בעיתוי המתאים לה, כמו קדש ב-1956, תקיפת הכור בעיראק ב-1981 ומלחמת של"ג ב-1982; 2. מלחמת מנע, שעיתויה נקבע על ידי האויב, כמו ב-1967; 3. מתקפת נגד, בתגובה לתקיפתה על ידי האויב, כמו ב-1973 ובמבצע חומת מגן ב-2002 (תגובה לטבח ליל הסדר במלון פארק).

בשלהי המאה הקודמת הדוקטרינה שנועדה להכריע את האויב, להביסו ולהכניעו, הוחלפה בצה"ל בדוקטרינה שנועדה לשנות את תודעתו ולגרום לו להירתע ולהיכנע גם בלי הכרעתו.

צה"ל העצים לשם כך את יכולות האיסוף המודיעיני המדויק והתקיפה המדויקת של מטרות באש מנגד, ובה בעת ניוון והחליש את יכולות התמרון היבשתי ההכרעתי.

הופעת הבכורה של צה"ל המוסב למרתיע, היתה ב-2006; חיזבאללה לא הורתע מירי צה"ל, ולכן

הירי שלו על הצפון נמשך 34 ימים; לצה"ל לא היתה יכולת להפסיקו במתקפת נגד מכריעה לכיבוש השטחים שמהם בוצע הירי.

הנחיות ועדות דן שומרון ווינוגרד מ-2007 להסב את לחימת צה"ל בחזרה למכריעה, לא יושמו; צוק איתן ב-2015 היה חזרה על לבנון 2006, ולכן הוא נמשך 51 יום בלי למנוע מחמאס להתפתח למפלצת הצבאית שתקפה את ישראל ב-7 באוקטובר 2023.

בחרבות ברזל, שהופעלה כמתקפת נגד מאוחרת לשם הסרת האיום, התברר שלצה"ל נוספה אמנם יכולת הכרעה יבשתית מרשימה, אולם תודעת הפיקוד הבכיר נשארה הרתעתית, ולכן התמרון הופעל בפתיחת הלחימה להשגת תמונת ניצחון בכיבוש שיפא כדי להרתיע את חמאס, במקום השתלטות בזק על ציר פילדלפי כדי להכריע אותו.

בגלל הטעות המקצועית הבלתי נתפסת הזו המבצע נמשך כבר יותר מתשעה חודשים, והוא מציב סימן שאלה לגבי יכולתו המקצועית של המטכ"ל לתכנן ולנהל את הסרת האיום הגדול פי כמה בלבנון. גם אם החיסולים האחרונים ירתיעו את חמאס וחיזבאללה, ברורים שני דברים: 1. האיזמים לא הוסרו; 2. ישראל לא יכולה היתה להשאירם ולחיות בצילם.

ברור לחלוטין שצה"ל נושא באחריות מקצועית לשלילת היכולת לממש את מדיניות הביטחון; גם ברור לחלוטין שהדרג המדיני נושא באחריות לעמידתו מנגד לנוכח שלילת יכולתו לממש מדיניות זו.

את חידת עמידתם מנגד של שומרי הסף הממלכתיים (ועדת החוץ והביטחון, מבקר המדינה, האופוזיציה) והציבוריים (האקדמיה, מכוני המחקר לביטחון לאומי, התקשורת) שייעודם הוא למנוע אסון לאומי נורא כזה, תפתור ההיסטוריה.

המאמר פורסם בישראל היום, בתאריך 01.08.2024.